Svensk Tidskrift

GRUNDAD 1911. NÄTTIDNING FÖR POLITIK, EKONOMI OCH KULTUR.

Foto: Frankie Fouganthin/Wikimedia.org

9 OKTOBER 2026

Rainer Zitelmann: Merkelmanins märkliga återkomst

Opinionsinstitutet YouGov ställde nyligen frågan: ”Tror du att Angela Merkel som förbundskansler skulle vara bättre, sämre eller lika lämpad som den nuvarande förbundskanslern Friedrich Merz att lösa de problem och utmaningar som Tyskland står inför i dag?”

Resultatet är anmärkningsvärt. 48 procent av tyskarna anser att Merkel skulle vara bättre lämpad än den sittande förbundskanslern Friedrich Merz att lösa dagens problem. 29 procent anser att Merkel skulle vara lika bra eller dålig som Merz. Bara åtta procent tycker att hon skulle vara sämre. 15 procent svarade inte.

En Forsa-undersökning som publicerades i början av september gav ett ännu mer dramatiskt resultat. Bara sju procent ansåg att Merz är en bättre förbundskansler än Angela Merkel, medan 71 procent ansåg att han är sämre. Till och med bland CDU:s och CSU:s väljare delar 57 procent den uppfattningen.

Förmodligen tänker många tyskar så eftersom de ekonomiska siffrorna under Merkels år var betydligt bättre än under hennes efterträdares. Men det var inte hennes förtjänst. Merkel, som tillträdde 2005, drog nytta av de reformer som hennes företrädare Gerhard Schröder (SPD) hade genomfört. Han hade kraftigt sänkt skatterna och liberaliserat arbetsmarknaden, vilket bidrog till en stark och uthållig ekonomisk tillväxt. Som så ofta i politiken är det efterträdaren som får skörda frukterna av marknadsliberala reformer, medan den politiker som faktiskt genomför dem straffas.

Merkel genomförde själv varken någon skattereform eller arbetsmarknadsreform. Tvärtom. I stället för att sänka skatterna höjde hon dem. År 2007 höjdes momsen från 16 till 19 procent, samtidigt som den så kallade ”rikemansskatten” infördes, vilket innebar att den högsta inkomstskattesatsen för personer med mycket höga inkomster höjdes med tre procentenheter.

Som en följd av Schröders reformer hade de sociala utgifterna sjunkit till 26,9 procent av BNP 2007. När Merkels tid vid makten närmade sig sitt slut hade de stigit till omkring 32 procent av BNP 2021.

Merkels facit såg också bra ut därför att hon under många år försummade investeringar i infrastrukturen. De negativa konsekvenserna blev synliga först långt senare – i dag. OECD konstaterade 2020 att Tyskland hade haft en av de lägsta nivåerna på offentliga investeringar. Under Merkels tid vid makten växte kommunernas investeringsskuld kraftigt, trots en stark ekonomi och extremt låga räntor. KfW (Kreditanstalt für Wiederaufbau, den statliga tyska utvecklingsbanken) uppskattade den till 132 miljarder euro redan 2015 och till då rekordhöga nästan 159 miljarder euro 2018. Tysklands sönderfallande broar och nedgångna skolor är en del av arvet efter Merkel-eran.

En av de viktigaste orsakerna till Tysklands nuvarande problem är landets internationellt sett mycket höga energikostnader. De är en direkt följd av Merkels Energiewende, energiomställningen, som hittills har kostat omkring 500 miljarder euro. Merkels beslut efter Fukushimaolyckan att påskynda avvecklingen av den tyska kärnkraften var lika ödesdigert som hennes beslut att – trots varningar från USA och östeuropeiska länder – göra Tyskland beroende av rysk gas.

Tyskland hör därför i dag till de länder som har världens högsta elpriser. Det är en direkt följd av Merkels politik, som i praktiken förvandlade den tyska energisektorn till en ideologiskt styrd planekonomi.

Ett av Tysklands största problem i dag är den omfattande invandringen till välfärdssystemet. Även här stakade Merkel ut kursen genom sin politik under flyktingkrisen 2015.

Hon blev dessutom barnmorska åt högerpartiet AfD, som enligt dagens opinionsmätningar är landets klart största parti. AfD bildades som en reaktion på Merkels misslyckade politik för att ”rädda euron”. Men partiets genombrott som en betydande kraft i rikspolitiken har det också Merkel att tacka för – närmare bestämt hennes politik under flyktingkrisen.

Så sent som i augusti 2015 låg AfD på endast tre procent i opinionsmätningarna. I januari 2016 hade stödet stigit till elva procent och i förbundsdagsvalet 2017 fick partiet 12,6 procent, jämfört med 4,7 procent 2013.

Listan över problem som orsakades av Merkels politik eller lämnades olösta under hennes 16 år vid makten kan göras längre. Dit hör Tysklands dramatiska eftersläpning inom digitalisering och urholkningen av landets försvarsförmåga, trots att Putins angrepp på Georgien 2008 och annekteringen av Krim 2014 borde ha gjort det uppenbart att tiden för den så kallade fredsdividenden var över.

När Merkel lämnade sitt ämbete 2021 led Bundeswehr brist på fungerande flygplan, helikoptrar och fartyg liksom på ammunition och personlig utrustning. Tyskland hade under åratal tillåtit sin förmåga att försvara både det egna landet och sina Natoallierade att försvagas.

Till detta kommer misslyckandet med att reformera pensionssystemet trots en demografisk utveckling som varit förutsebar i årtionden. I stället för att använda de ekonomiskt starka åren till genomgripande reformer införde Merkels regering nya förmåner som kostade miljarder euro, däribland möjligheten att gå i pension vid 63 års ålder.

Friedrich Merz ansvar består i att han inte har lyckats genomföra den kursändring efter Merkel som Tyskland så desperat behöver – och som han själv hade lovat.

Hans försvarare invänder att en sådan kursändring är omöjlig tillsammans med SPD.

Precis!

Men vem tvingade Merz att bilda regering med SPD? Han valde själv att ta på sig rollen som kapten på ett sjunkande skepp.